

1 DEFINÍCIA ČNOSTÍ

Úvod¹

„U mnohých ľudí slovo „čnosť“² stratilo celý svoj lesk a spolu so slovom sa zdiskreditovala i skutočnosť, ktorú slovo označuje. Treba však pripustiť, že neraz kritici a ohovárači čnosti vychádzajú z nepochopenia a z vymysleného prekrucovania vecí. Takže pohrdajú nie pravou čnosťou, ale jej karikatúrou. Ale nemožno poprieť, že neraz ju prekrútili slovom alebo skutkom práve tí, ktorí ju mali stelesniť v plnej zhode s pravdou, no namiesto toho dali príležitosť k útokom na ňu. Kresťanská čnosť nemá nič spoločného s čisto prirodzenou počnosťou, ani s normami správania sa; a ani nemá nič spoločné s formami antropocentrizmu a egoizmu.“³

Čnosti nie sú nedostupným ideálom pre ľudí, ale reálnou možnosťou a zároveň aj potrebou. Čnosti vo víre dnešného života sú akoby palicou, ktorou sa pútnik na svojej ceste podopiera i bráni.⁴

Čnosť, o ktorej už Aristoteles vraví, že ľudí a ich skutky robí dobrými a dokonalými, je taká dobrá a vznešená vec, že nijakému inému pozemskému pokladu sa nevyrovná. Ľudstvo si vždy akosi inštinktívne toto uvedomovalo, lebo čarovná moc a krása čnosti všetkých zdravo zmýšľajúcich donútila koríť sa jej.⁵

Dnešný človek, keď počuje slovo „čnosť“, sa zvyčajne zháči. Vie, že je to čosi dobré, ale pritom vyžaduje veľkú námahu to uskutočňovať. Je ľahšie o tom hovoriť, než žiť to. Definícia čnosti, pojem čnosti; všetky tieto slová, celá táto problematika mala, má a bude mať význam. Ba dokonca dnes znova naberá na aktuálnosti. Aj preto som sa rozhodol vypracovať túto tému.

1.1 Definícia čností v staroveku – stručný prehľad názorov

Definícia čnosti má svoj vývoj. „Vzácná je už aj prirodzená čnosť, ktorú príroda svojimi silami utvára. Klasické príklady prirodzenej čnosti nájdeme pri starovekých kultúrnych pohanských národoch a starí spisovatelia a filozofi ich neprestávajú zvelebovať a odporúčať.“⁶

V starovekom Grécku už v časoch Homéra (asi 6. storočie), mali pre slovo

¹ Porov.: KERDÍK, M.: Práca zo spirituálnej teológie. Spišská Kapitula : 2004.

² Čnosť = cnosť. Niektorí autori uvádzajú „cnosť“.

³ GÜNTHER, A.: *Morálna teológia. I/b.* Rím : SÚSCM, 1988, s. 174.

⁴ Porov.: JANÁČ, P.: *Cesta k dobru – Etika.* Spišská Kapitula : KSB JV, 1996, s. 77.

⁵ MÜLLER, E.: *Asketika.* Trnava : Posol Božského Srdca Ježišovho, 1944, s. 263.

⁶ MÜLLER, E.: *Asketika.* 1944, s. 263.

„čnosť“ dva výrazy: „anenglétos“ – bezúhonný, bezchybný, čistý – skôr v právnom zmysle a „areté“ – vlastnosť prislúchajúca dajakému predmetu či osobe. Areté je jednak čiastočne darom prírody a jednak čosi cvikom alebo učením nadobudnuté. Latinčina používala slovo „virtus“. V koreni slova je „vir“ – muž a je tu istá príbuznosť s „vis“ – sila. Teda aj Rimania chápali čnosť ako čosi príbuzné so silou – ako neohrozenosť, odvahu, chrabrosť...⁷ Výrazy „areté“ a „virtus“ dávajú človeku silu, aby konal dobro, prekonával prekážky mravného života, vládol nad náruživosťami a priťahoval blížnych k mravnému životu dobrým príkladom.⁸

Už Pythagoras (571–497) chápe uskutočňovanie čností ako očistu duše, ktorá sa týmto bude môcť oslobodiť od väzenia tela.⁹ Môžeme povedať, že práve v starovekom Grécku sa čnosti uplatňovali aj vo verejnom živote.

Sokrates (470–399) hovorí, že „šťastie spočíva v počestnosti, v uskutočňovaní čnosti. Nespočíva teda v ničom vonkajškovom a pomínelnom (bohatstvo, pocty, rozkoše), ako to hlásajú sofisti, ale v čistom svedomí, v nasledovaní vnuknutí rozumu, jedným slovom v uskutočňovaní čnosti.¹⁰ U Sokrata bola múdrosť čnosťou.¹¹ Práve osvietenici obrátili Sokratov výrok „múdrosť je čnosť“ na „čnosť je vzdelanie“, človeka možno vychovať iba vzdelávaním.¹²

Anthisthénés (asi 5.– 4. storočie) zakladateľ Kynickej školy, Sokratov žiak, hovorí, že cieľom filozofovania je nadobudnúť a uskutočňovať čnosť a že čnosť stačí ku šťastiu. Čnosť spočíva v skutkoch.¹³

Platón (427–347) poučuje človeka, aby uskutočňoval čnosť. Čnosť spočíva vo svojej podstate na poznaní. Ale keďže pravé poznanie je len jedno, aj čnosť je len jedna jediná a spočíva v zmocňovaní sa pravdy. Čnosť môže plniť viaceré funkcie, a tak nadobúdať rozličné pomenovania; čnosť, čo riadi rozumovú dušu, sa volá múdrosť; čnosť, čo riadi srdnatú dušu, sa volá udatnosť; čnosť, čo riadi žiadostivú dušu, sa volá miernosť; a tá, čo kontroluje vzťahy medzi týmito tromi, volá sa spravodlivosť.¹⁴

Podľa Aristotela (384–322) čnosť je prostriedkom na dosiahnutie blaženosti. „Virtus est habitus electivus in medio existens.“¹⁵ – Čnosť je habitus uschopňujúci k voľbe a existujúci v strede. Čnosťou sa rozumie návyk voliť si správnu strednosť. Múdry človek si stanovuje správny stred. Čnosť robí dobrým toho, ktorý ju vlastní a jeho dielo robí tiež dobrým. Úplná definícia čnosti je teda takáto: čnosť je vedome volený stav, nachádza sa v onom strede, ktorý je stredom vzhľadom na našu prirodzenosť a ktorý je určený úsudkom tak, ako by

⁷ HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. Bratislava : Don Bosco, 1994, s. 18.

⁸ Porov.: TONDRA, F.: *Morálna teológia*. Spišská Kapitula : KSB JV, 1994, zv. 1, s. 182.

⁹ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek*. s. 34.

¹⁰ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek*. s. 53.

¹¹ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*, 1994, s. 20.

¹² Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*, 1994, s. 21.

¹³ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek*. s. 54.

¹⁴ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek*. s. 66.

¹⁵ BENEŠ, A.: *Morální teologie*. Praha : Nakladatelství Krystal, 1994, s. 44.

ho určil rozumný človek. Čnosť je vlastnosť vedieť konať medzi dvoma krajnosťami: In medio stat virtus – Čnosť stojí v prostriedku.¹⁶

Výrazný posun nastáva v definovaní čností u Stoickej školy (4. storočie pred Kristom, 3. storočie po Kristovi), kde sa zaraďujú predstavitelia ako Zenón z Kýtia, L. E. Seneca, cisár Marcus Aurelius a iní. Čnosť chápu ako vnútornú dispozíciu duše, na základe ktorej je v súlade so sebou samou, čiže so samým logom. Nie je stredom medzi opačnými dvomi nerestami, ale jednou z dvoch krajností: a to krajnosťou, ktorá je v zhode s rozumom, a krajnosťou, ktorá je v zhode s náruživosťou. Teda medzi čnosťou a nerestou niet strednej cesty. Človek nie je viacej alebo menej čnostný, ani nerestný; alebo je čnostný, alebo je nerestný. Uskutočňovanie čnosti sa zakladá na apatii („apatheia“), čiže na odstránení náruživosti a na povznesení sa nad vlastnú osobnosť.¹⁷

Epikurejská škola (zakladateľ Epikuros – narodený asi 341 pred Kristom?) vidí v čnosti prostriedok, ako dosiahnuť opravdivý pokoj. Majstrom je ten, kto prijíma každú záľubu v miernosti a v miere, kto ohraničuje svoju túžbu len na tie záľuby, čo neznepokojujú dušu.¹⁸

1.2 Definícia čností u sv. Antona Pustovníka, sv. Augustína, Petra Lombardského a sv. Tomáša Akvinského

Sv. Anton Pustovník, otec mníšskeho života (251–356), hovorí: „Ak vôľa zmení prírodu, je to prevrátenosť; ak sa zachová stav, je to čnosť.“¹⁹

Sv. Augustín (354–430) o čnosti hovorí v diele *De libero arbitrio*: „Čnosť je dobré používanie slobodného rozhodovania.“²⁰ V diele *O mravoch Cirkvi* hovorí, že čnosť je poriadok lásky. „Čnosť je tá, ktorá sa správne žije.“²¹ „Čnosti sú najväčšie dobrá, ktoré nikto nemôže zle užívať.“²²

Biskup Peter Lombardský († 1160), hlavne na základe názorov sv. Augustína, vytvoril definíciu, ktorá sa stala klasickou: „Čnosť je dobrá vlastnosť mysli (bona qualitas menti), ktorá zaisťuje správnosť života; nikto ju nemôže zle užívať a len Boh ňou v človeku pôsobí.“ Tomáš Akvinský s touto definíciou súhlasí, upozorňuje však, že svojimi záverečnými slovami - „len Boh ňou v človeku pôsobí“ - sa táto definícia týka výlučne vliatych čností.²³

Sv. Tomáš Akvinský (1225–1274) definuje čnosť nasledovne: „Virtus est

¹⁶ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek.* s. 102.

¹⁷ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek.* s. 145 – 146.

¹⁸ Porov.: MONDIN, G. B.: *Dejiny filozofie. Starovek.* s. 148.

¹⁹ Porov.: AKVINSKÝ, T.: *Teologická summa.* I. diel, II. časť. Olomouc: Edice Krystal, 1938, otázka LXIII., čl. 1, s. 482.

²⁰ Porov.: AKVINSKÝ, T.: *Teologická summa.* I. diel, II. časť. Olomouc: Edice Krystal, 1938, otázka LV., čl. 1, s. 419.

²¹ AKVINSKÝ, T.: *Teologická summa.* I. diel, II. časť. Olomouc: Edice Krystal, 1938, otázka LVI., čl. 1, s. 425.

²² AKVINSKÝ, T.: *Teologická summa.* I. diel, II. časť. Olomouc: Edice Krystal, 1938, otázka LXVI., čl. 1, s. 503.

²³ Porov.: HONEK, A.: *Žiji ve víře v Syna Božího. Teologické studie.* Praha : Česká katolícká charita, 1984, s. 78.

bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur“ – čnosť je dobrá vlastnosť duše, ktorá sa správne žije a ktorá sa zle nepoužíva. Vo výklade tejto definície však pripojuje, že by bolo lepšie namiesto slova „qualitas“ použiť slovo „habitus“.²⁴ Čnosť je podľa sv. Tomáša vnútorný princíp dobrého jednanja.²⁵

1.3 Definícia čností vo všeobecnosti

O človeku, ktorý zachováva mravné hodnoty, hovoríme, že je čnostný, charakterný. Naopak, o človeku, ktorý ich nezachováva, hovoríme, že je nečestný.²⁶ Čnosť sa vysvetľuje aj ako kladná mravná vlastnosť²⁷, alebo aj ako dobrá vlastnosť, prednosť.²⁸ Slovo „čnosť“ znamená toľko čo čestnosť a právom sa používa v našom zmysle, lebo po vytykaniach je to práve čnosť, ktorá človeku dodáva cti. Čnosť – trvalá spôsobilosť čiže schopnosť, je teda trvalý duševný stav, ktorý umožňuje mravne dobrý život, je to stav dokonalý. Čnosť umožňuje konať len dobré skutky.²⁹

Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro.³⁰ Čnosť nie je iba čírym zvykom, označuje stále vôľové prijímanie morálnej hodnoty a uvedomelé konanie vychádzajúce z takéhoto postoja.³¹ Ak hľadáme na čnosť ako na kresťanskú prednosť, je to dar zhora, darovaním Božej sily človeku, spoluúčasťou na Božej добрote a svätosti.³² „Čnosti sú teda pomoc pre správne konanie; ale ešte vo väčšej miere čnosti uschopňujú človeka, aby konal podobne ako Boh.“³³

Čnosť definujeme aj ako trvalú dispozíciu, ochotu a zbehlosť konať niečo dobré. Je to „habitus operativus“ – vlastnosť zameraná na činnosť. Sv. Tomáš Akvinský hovorí: „Úkon čnosti nie je nič iné ako dobré užívanie slobodnej vôle.“ Čnosť je teda vlastnosť, ktorá zdokonaľuje duševné sily ku konaniu niečoho dobrého.³⁴ Čnosť je operatívna uspôsobenosť ku konaniu dobra. Uspôsobenosť – je to určitá trvalá kvalita, ktorá zasahuje podstatu človeka a to buď v jestvovaní alebo konaní. Entitatívna uspôsobenosť zdokonaľuje človeka v jestvovaní; operatívna uspôsobenosť skvalitňuje činnosť človeka. Uspôsobenosť môže byť vrodenná, napr. schopnosť zraku, a aj získaná. Práve

²⁴ Porov.: VŘEŠŤÁL, A.: *Katolícká mravouka*. Praha : Tiskem cyrilomětodejské knihtiskárny V. Kotrby, 1909, zv. 1, s. 271.

²⁵ HONEK, A.: *Žiji ve víře v Syna Božího. Teologické studie*. 1984, s. 78.

²⁶ Porov.: TONDRA, F.: *Morálna teológia*. 1994, zv. 1, s. 181.

²⁷ Porov.: *Slovník slovenského jazyka*. Bratislava : SAV, 1959, zv. 1 (A – K), s. 177.

²⁸ Porov.: *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava : Veda SAV, 1987, s. 60.

²⁹ Porov.: VŘEŠŤÁL, A.: *Katolícká mravouka*. 1909, zv. 1, s. 271.

³⁰ *Katechismus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1999, s. 454.

³¹ Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. I/b*. 1988, s. 176 - 177.

³² Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. I/b*. 1988, s. 170.

³³ SCHMAUS, M.: *Život milosti a milostiplná*. Bratislava : RKCMBF UK, 1993, s. 108.

³⁴ Porov.: TONDRA, F.: *Morálna teológia*. 1994, zv. 1, s. 182.

takáto získaná uspôsobilosť sa nadobúda opakovaním určitých činností. Z častého opakovania tých istých skutkov sa rodí schopnosť, spôsobilosť konať tieto skutky kvalitnejšie a ľahšie.³⁵ Čnosť je vlastnosť, ktorá zdokonaľuje duševné sily ku konaniu niečoho dobrého. – „Virtus in genere definitur habitus potentiam perficiens ad bene operandum.“³⁶

„Čnosť je práve preto čnosťou, že sa nachádza takpovediac v „žltej škvrne“ vedomia či praktického zoznamu a že práve vďaka ním zdôvodnenému a slobodne urobenému rozhodnutiu (aj keď uľahčenému zvykom) – predstavuje správne zvládnutie určitej situácie. Čnosť síce pripúšťa pravdivosť a platnosť nadčasových noriem, času nepodliehajúcich hodnotových kritérií i hodnôt samých, ale súčasne predpokladá ich zakomponovanie do času pod vedením rozumu či vyššieho poznania – viery – podľa situácií, v ktorých sa človek práve nachádza.“³⁷

Čnosť je opakovaním ustálený, a predsa slobodný a rozumom kontrolovaný spôsob konania, resp. reakcie na konanie iných, s cieľom dosiahnuť nejaké dobro. Kontrola rozumu už nemá povahu dôkladnej analýzy, ale ani povrchného globálneho úsudku. V prípade, že sa objavia nové prvky v situácii, nebude reakcia štandardizovaná, ale sa mení podľa objektívneho stavu vecí. Čnosť je naozaj čnosťou z každého hľadiska, alebo ňou každým naštrbením prestáva byť.³⁸

Čnosť je vlastnosť duše, ktorou sa zdokonaľuje jej prirodzená dispozícia chcieť a konať dobro. Je to činiteľ, ktorý sa umiestňuje medzi možnosť a čin, zameriavajúc možnosť k správne skutku. Čnosť sa nemôže zamieňať s čisto dobrým zvykom; zvyk totiž označuje mechanický spôsob konania človeka, ktoré sa nedeje s plným zaangažovaním slobodnej vôle.³⁹ „Čnosť je dobrá vlastnosť našej duše, ktorá je základom dobrého jednanja. Čnosti zdokonaľujú dobrý obraz v človeku, prehlbujú zjednotenie človeka s Kristom a sú praktickým dôkazom, že človek - kresťan je nasledovníkom Ježiša Krista.“⁴⁰

1.4 Základné rozdelenie čností

Čnosti vo všeobecnosti rozdeľujeme na mravné⁴¹ (základné, kardinálne) a tie sú: rozvážnosť, spravodlivosť, miernosť a odvaha a teologálne⁴² (božské) – viera, láska, nádej.

³⁵ JANÁČ, P.: *Cesta k dobru – Etika*. 1996, s. 78.

³⁶ Porov.: TONDRA, F.: *Morálna teológia*. 1994, zv. 1, s. 182.

³⁷ HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. 1994, s. 59.

³⁸ Porov.: HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. 1994, s. 60 – 61.

³⁹ Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. I/b*. 1988, s. 175 – 177.

⁴⁰ HONEK, A.: *Žiji ve víře v Syna Božího. Teologické studie*. 1984, s. 78.

⁴¹ Porov.: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. 1999, s. 455 - 460.

⁴² Porov.: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. 1999, s. 457 – 460.

1.5 Definícia čností vo Svätom písme

Starý zákon nepozná spoločný pojem na označenie čnosti. Nachádzajú sa tam však životopisné príhody mnohých čnostných ľudí: Abraháma, Mojžiša a iných. Čnostný človek podlieha osobitnému vplyvu Ducha Božieho. Spravodlivosť sa predstavuje ako celkové označenie stavu, v ktorom žije človek plný Božieho Ducha. A možno tu nájsť isté premiešanie s gréckou kultúrou, napr. v Knihe múdrosti: „Ak niekto miluje spravodlivosť, nech vie, že dielom Múdrosti je čnosť; tá učí miernosti a rozvahe“ (*Múd 8,7*).⁴³

V Novom zákone sa neuvažuje všeobecne o čnosti. Evanjelista Lukáš spomína pri zmienke o Ježišom detstve niekoľko čnostných osôb, používajúc pritom starozákonné slovo „spravodlivý“: Zachariáš a Alžbeta (*porov. Lk 1,6*), Simeon (*porov. Lk 2,25*). Matúš poukazuje na spravodlivého Jozefa (*porov. Mt 1,19*). Takisto v reči na Vrchu: „spravodlivosť“, ktorá ostane, má prevyšovať spravodlivosť farizejov (*porov. Mt 5,20*). Apoštol Pavol viackrát vypočítava u kresťana a uvádza tzv. katalógy čností: v Gal 5,27 lásku, radosť, pokoj, trpezlivosť, láskavosť, dobrotu, vernosť, tichosť a sebaovládanie; v Ef 5,9 dobrotu, spravodlivosť, pravdu; v 2 Kor 6,6 napr. trpezlivosť, dobrotivosť, nepredstieranú lásku, pravdivosť.⁴⁴ Kresťanské čnosti majú pôvod výlučne v činnosti Ducha Svätého, pretože sú „ovocím Ducha“.⁴⁵

Vzorom nám je Kristus – Bohočlovek. Starokresťanský spisovateľ Origenes – jeden z najväčších teológov – učil, že KRISTUS je ČNOSTĚ. Človek môže mať či vlastniť takú alebo onakú čnosť, ale Kristus je Čnosťou tak, ako je Pravdou, Životom, Láskou. Spomeňme si na Augustínovu zásadu, že čo Boh má, tým je.⁴⁶

1.6 Definícia čností u protestantov

Čnosti chápané ako trvalé zameranie človeka na dobro, nemajú ako také miesto v protestantskej etike. Odpor protestantskej etiky voči akémukoľvek druhu náuky o čnostiach nie je vôbec náhodný, ale vedomý a dokonale súvislý s celým zameraním protestantskej teológie: Náuka o čnostiach, chápaná ako etika vykúpených, ktorá, pojednávajúc o čnostiach by zahrňovala v sebe možnosť a záruku záslužného konania, je nezlučiteľná s myslením Reformovanej cirkvi. Jedným dôvodom odmietnutia prijatia čností môže byť úzky prístup k Svätému písmu; tiež aj negatívny postoj protestantskej teológie voči filozofickej etike.⁴⁷

⁴³ Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. 1/b.* 1988, s. 171.

⁴⁴ Porov.: HONEK, A.: *Žiji ve víře v Syna Božího. Teologické studie.* 1984, s. 78.

⁴⁵ Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. 1/b.* 1988, s. 172 – 174.

⁴⁶ Porov.: HONEK, A.: *Žiji ve víře v Syna Božího. Teologické studie.* 1984, s. 78.

⁴⁷ Porov.: GÜNTHÖR, A.: *Morálna teológia. 1/b.* 1988, s. 192 – 193.

Záver

„Čnosť znamená zásah do bytia, do skutočného života, ako do vlastného, tak aj do života celého ľudstva. Čnosť buduje, očisťuje, zachraňuje, uvoľňuje, vykupuje, oslobodzuje sily života. Pestovať čnosť znamená správne zachádzať so sebou samým a s blížnym, správne užívať svet a rozvíjať všetky schopnosti k novej plodnosti a plnosti. Neveriaci, ale čestní ľudia, hoci nevyznávajú nejaké náboženstvo, môžu mať ušľachtilé sebaovládanie. Charakterného, disciplinovaného a dobrého človeka nazývame duševným šľachticom. Angličania ho menujú gentleman, Francúzi honnete – home, Taliani cortese, Španieli hidalgo. To sú teda ľudia, ktorí prirodzeným rozumom a na základe svedomia naplňajú svoj život mravnými hodnotami. Avšak kresťan, ktorý verí v Boha a žije v stave milosti posväcujúcej, naplňuje svoj mravný život čnosťami nadprirodzenej povahy. S posväcujúcou milosťou sa mu dostáva vznešený sprievod všetkých čností.“⁴⁸

„Čnosti človeka zdokonaľujú či „dokonávajú“ – lebo i na človeka sa vzťahuje Boží štýl nevytvárať všetko už dokonané, či dokonalé, hotové, ale dať mu možnosť spolupracovať na stvoriteľskom diele. Čnosti vytvárajú jeho osobnostný profil a ich dokonalosť predstavuje to najcennejšie v ľudskej mravnosti.“⁴⁹

„Čnosť teda zahrňuje v sebe najvyšší stupeň ušľachtilej ľudskosti. Žiť čestne znamená žiť v zhode s prirodzenosťou, to jest s rozumom a mravným poriadkom. Čnostné skutky nie sú vlastné len učenému človekovi, ale sú spoločné všetkým ľuďom.“⁵⁰ „Čnosti privádzajú človeka ku takému spôsobu života, že jeho život sa stáva dôstojným a kvalitným. Aj sám pred sebou, aj pred druhými ľuďmi sa čnostný človek stáva úctyhodným.“⁵¹

---

⁴⁸ TONDRA, F.: *Morálna teológia*, zv. 1. Spišská Kapitula : Kňazský seminár, 1994, s. 183 – 184.

⁴⁹ HLINKA, A.: *Každý sa môže zmeniť. Dynamické modely správania*. 1994, s. 60.

⁵⁰ TONDRA, F.: *Morálna teológia*. 1994, zv. 1, s. 183.

⁵¹ JANÁČ, P.: *Cesta k dobru – Etika*. 1996, s. 78.